

Ido-Saluto!

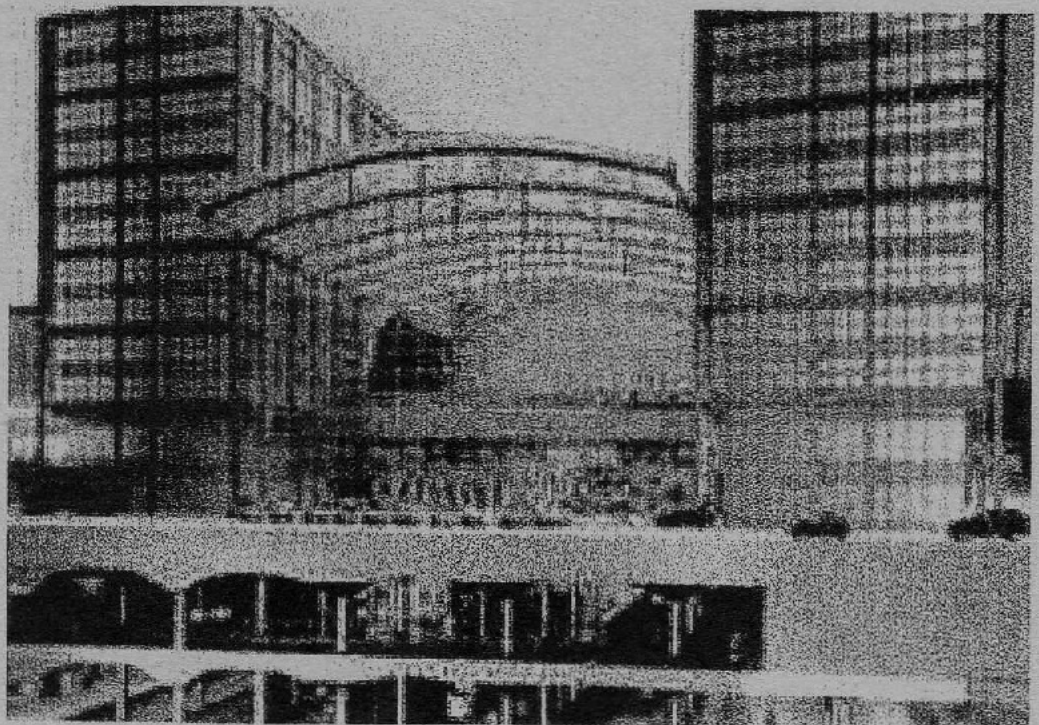
Editata dal Germana Ido-Societo
3/2006

*La Staatsoper
Sub la tili*

IDO-RENKONTRO INTERNACIONA EN BERLIN

25. - 28. 08. 2006

*La nova
Chef-staciono
en Berlin*

Kara lekteri!

Fortunoze la laboro esas finita. Cadie ni povas prizentar a vi la triesma numero dil Ido-Saluto.

Skribez a ni, quale plezas a vi ica edituro. Por via letri ni havas nun propria e-postala adreso: ido-saluto@ido-linguo.de

En ca numero ni prizentas la sindikato ver.di, qua ja de du yari esas nia hosto. Ica artiklon ni skribis anke en Germana, por ke nia amiki di ver.di anke povas komprenar ol.

La redakterio

Informeti

L' Ido-amiki Berlin imprimigis recente propagili en la lingui Hispana, Portugala e Rusa. Til nun l' Idisti ja havas oli en Franca, Angla e Germana. Anke esas pronta la Finlanda tradukuro, qua imprimesos dum nexta somero.

La organizinto dil Ido-renkontro 2005 en Toulouse, Robert Pontnau, vizitis Germania dum aprilo/mayo. En Berlin il e lua filiulo esis gastis dil Ido-amiki Berlin. Komune kun membri di la Berlinana grupeto li partoprenis aranujo di la societo por la protekto di la Germana linguo, en qua il postulis plu multe facar por la nacionala linguo.

Dum sua vakanco en nord-est-Hispania Eberhard Scholz kurte renkontris sioro Partaka fine aprilo en Barcelona. Li parolis pri la situeso d' Ido e pri plu nombroza partopreno en Ido-wikipedia.

Nia vice-prezidanto profesoro Wolfgang Quies esis temo en dokument-filmo pri l' alteraji en l' olima DDR (Germana Demokrata Republiko). La filmifisti paroligis nia amiko pri la sociala plu malaji e ne-certaji pos la politikala chanjo. La filmo, en

qua esas videbla lua automobilo kun Ido-reklamo, esos regardebla en la somerala Berlin.

La chefo di la Wilhelm-Ostwald-memoreyo en Saxona Großbothen, injeniuro Hansel, mortis en mayo 2006. Danke lua afabla helpemeso eventis dum la yaro 2003 Ido-konfero honorizinta nia unesma Ido-prezidanto. Lore l' asistanti (ne nur Idisti) askoltis solena diskurso dal lora ULI-prezidanto Günter Anton. La direktanta komitato di la GIS sendis varma kondolo-letro a Großbothen.

Nia meritoza samideano Gert Heintze en sudala Germania prilaboris diligente la librolisto di la GIS (Germana Ido-societo). Ol esos recevebla de la GIS. Laudo e danko ad Ido-amiko Heintze!

Lor la yarala festo di jurnalos Neues Deutschland (Nova Germania) membri di Berlinan Idisti informis la vizitanti festal pri Ido e distributis propagili ed invitis a gratuita linguo-kursi.

La famoza dicionario da Marcel Pesch, olqua garantiis tilnune l' uneso di la linguo, esas *skanita en Berlin. Pos la facenda prilaborado, efacado di defekti ed erori, olu itere esos garantio por la futura uneso di nia linguo. (es)

Hike parolas la prezidanto

Estimata membri dil Germana Ido-Societo,
estimata lekteri di „Ido-Saluto“!

Kun ica numero di Ido-Saluto vi ja tenas en via manui la triesma edituro redaktita di nia diligenta Ido-Amiki Berlin.

Me povas konstatar, ke la revueto dil Germana Ido-Societo havas alta nivelo. On povas lektar tre interesiva artikli pri diversa temi tradukita de l'originali od ipse skriptita di diversa samideani, enigmati e kompreneble importanta informi ek la vivo di GIS e dil Ido-movimento.

Ca numero aparesas okazione dil cayarala internaciona Ido-renkontro dum la tempo inter la 25ma e 29ma di agosto 2006 en Berlin. Anke ca renkontro projetesis e preparesis di nia samideani en Berlin.

Me kordialege bonvenigas omna partoprenanti di nia internaciona Ido-renkontro en la Germana chefurbo Berlin e deziras ad omnu neobliviebla dii e travivaji inter amiki.

La programo dil renkontro certe esas tre interesiva por omna partoprenanti. Tale ni renkontras dum amikala diskutrondi o dum amuziva vesperi e travivas extensita turistala aranji. Chefa temo di nia diskuti esas la preparo di solenajo okazione dil centyarala aniversario di Ido, qua eventos dum la yaro 2007.

Cetere ni dum nia renkontro prizentas Ido ad vasta publiko.

Pro to ni esas gratiuoza, ke tante multe Idisti asistas nia renkontro e tale helpas atingar suceso di ca prizentado.

Amikale

Frank Kasper

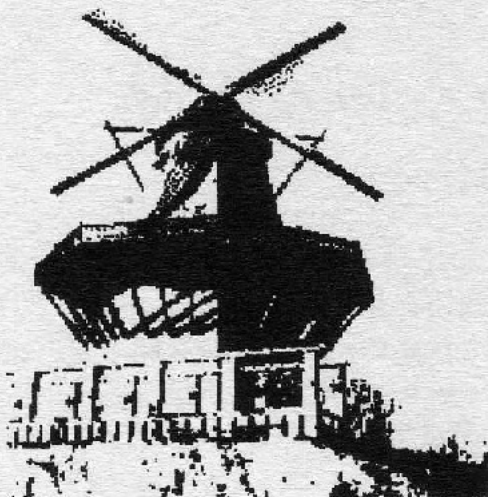
prezidanto di GIS

Programo dil internaciona Ido-renkontro Berlin 2006

Venerdio 25.08.2006	14.00 – 16.00 16.30 – 18.00 vespere	Yarkunveno di la GIS ULI-konfero Grilado
Saturdio 26.08.2006	09.00 - 12.30 14.00 – 18.00 vespere	ULI-konfero Turistala turo per busi 100, 200 ed urbala fervoyo “Longa nokto di la muzei”
Sundio 27.08.2006	09.00 - 12.30 14.00 – 18.00 vespere	ULI-konfero Turistala promenado Vizito d' ordinara restorerio tipale Berlinala
Lundio 28.08.2006	13.00 – 14.00	Konfero por jurnalisti

Rejo Friedrich e sua vicino

Rejo Friedrich II. de Prusia havis bela somero-kastelo distanta ok hori de Berlin, e volunte il restis en ol, se nur ne esabus tre proxim ad ol ne-tranquila muelerio. Nam unesme rejala kastelo e muelerio ne stacas bone l'una apud l'altra, quankam la blanka pano anke en la kastelo saporas ne male, se olun la muelilo tenue muelis e la forno bakis bone. Ulte to or, kande la rejo esis en sua maxim bona pensi e ne pensis al vicino, ne-expektinte la muelisto lasis irar la ali dil vento-muelilo ne pensante al sinioro vicino, ed advere la pensi dil rejo ne trublis la rotaro dil muelilo, ma kelka-foye la klakado dil roti la pensi dil rejo. La bonvolanta lektanto dicas: Rejo havas pekunio kam foliaro, pro quo il ne kompras la muelerio de la vicino ed lasas demolisar ol? – La rejo savis, pro quo; nam uldie il venigis la muelisto che lu. “Vu komprenas,” il dicis a lu, “ke ni du ne povas existir l'una apud l'altra, unu devos livar la loko. Quon vu donos a me por mea kasteleto? La muelisto dicis: “Quante alte vu evaluas ol, rejala sinioro vicino?” La rejo respondis a lu: “Stranja homo, vu ne havas tanta pekunio, ke vu povas komprar de me mea kastelo. Quante alte vu evaluas vua muelerio? La muelisto respondis: Maxim indulgema sinioro, anke vu ne havas tanta pekunio, ke vu povas komprar de me mea mulierio; me

ne ofras ol vende.” La rejo advere facis ofro, anke la duesma e triesma; ma la vicino insistis pri sua parolo: Me ne ofras ol vende. Quale me naskis en ol,” il dicis, “tale me volas mortar en ol, e quale ol esas donita a me da mea patro, tale mea decendanti devas recevor ol da me por heredar per ol la benedikto di ilua ancestri.” Nun la rejo chanjis a plu grava parolo. “Ka vu sa-

vas, bona mastro, ke ne esas necesa longa parolado? Me lasos evaluar vua muelerio ed olun demolisos. Lore prenez la pekunio o ne prenez ol!” Nun la sen-pavora mastro, la muelisto, ridetis e respondis al rejo: “Bone dicita, maxim indulgema sinioro, se nur la chambro-tribunalo en Berlin ne existus!” Nam il volis dependigar lo de verdikto. La rejo esis yusta suvereno e povis esar ne-ordinare gracoza, do ne desplezis a lu la kurajeso e sincereso di parolo, ma bone plezis. Nam de lore il lasis tranquila la muelisto e sen-cese il mantenis pacema vicineso kun lu. Ma la bonvolanta lektanto respektez kelkete tala vicino e mem plu tala sinioro vicino.

Johann Peter Hebel

Olda tekniko en nia epoko

Kelka tempo ante nun me vizitis la Deutsches Technikmuseum en Berlin (Germana Tekniko-muzeo). Me intencis inspektar la nova ekspozito pri la avionaro e kosmo-vehado. On iras sur longa eskalero, inter kiuj pendas cirkume triadek avioni. Inter ili estas Fieseler „Storch“ de Svedio, Polona MiG 15 e Britana F 86 „Sabre“. Flava Suisiana aviono semblas aviacar adsupre a cielo. Apude Bücker Bü 131 „Jungmann“, konstruita en Berlin, e Klemm Kl 35 de jaro 1940. Tra vitra karelo oni regardas „Rosinenbomber“ (sika vitberobombiero) Douglas C 47 B „Skytrain“ e tri-motora Ju 52. Cirkum tio naskis ica edifico. Same konstruita en la jaro 1940, il devas montri la trafiko-avionaro dum la jaroj 1920 – 1930. Plu tarde ol servis preske nur por amasokido, unesme en la Legion Condor. Kelka paĝoj pluse oni vidas seĝlo-aviono SG 38. Per tio entuziasmiĝis le Naci la junaĝo por la milito. Da ĉi entuziasmo vivas la muzeo, kvankam estas granda civila parto. Kritikala politikala evaluo de milito-utensiloj oni apene rikonas. Vidante propulsilo de bombiero Messerschmitt Me 110, ĉi me kani de Me 109, me memoras konsento de modelo-konstrukturo en la DDR: omna detalo devis korespondar a la modelo, ma oni ne toleris simboloj de Nacisocialismo. Lore kom nigra kvadrato admisite, cirkondas me hike kun amo restaurita hoko-kruco. En la angulo, ube oni honorigas la laboro de firma Henschel por tio, ĉi hodie oni nomigas „Cruise Missile“, me memoras, ke apuntita bomb-forĵeto estas posibla ĉi, post ke Konrad Zuse liberigis de milito-servo. La muzeo konsakras a Konrad Zuse sua komputero-sekciono.

Kun intereso me vidis filmo pri evolucio de Germana avionaro-societo e lia fuzio ĉi la Deutsche Lufthansa AG. Me remarkas: nuntempe estas DDR-Lufthansa od Interflug.

Mea unesma premio me donas ad originalo de bombiero Ju 87 en maksimum bona stato: nun rezidui en muzeo.

Segun Stedefeldt, Kreuzberger Notizen, Ossietzky 3/2006 (hw)

La Ĉiniano estas lingvo populara

(dpa) Dum la skol-jaro pasinta plu kam 400 skolanoj en Berlin lernis la Japoniano o la Ĉiniano. Quale la „Senat“ respondante a FDP-ĉiuestiono komunkis, en la sequanta jaro oni volas multigol l'ofro.

„L'augmentanta docado ĉi la Japoniano o la Ĉiniano demonstras l'internacioneso ĉi la urbo“, ĉiis skol-senatano Klaus Böger (SPD). En ĉi skolanoj oni docas la Japoniano kom ĉi esma o ĉi esma stranjera lingvo. Ĉiniano ofresas en non gimnazio.

ND, 30. 10. 05

Kafeo vice kolao

Forta kafeo povas acensigar kurt-tempe la sang-presio, ma long-tempe efektigas nula morbole plu-altigita sang-presio. Usana ĉiencistoj en long-tempala studiaro ĉiamenis 155 000 mulieroj. La rezultoj publikigis en l'aktuala „Journal of the American Medical Association“. Surprizanta detalo: Kontre ke ofta ĉiinko de kafeo ne kunportas long-tempe alta sang-presio, tio estas pruvanta je kofein-kontenanta limonado.

jW, 10. 11. 05

La sindikato di la servadi ver.di

Kin yari ante nun naskis la Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft ver.di (uni-onita sindikato di la servadi ver.di) per la kun-fuzo di la sindikato „servadi publika, transporto e trafiko (ÖTV)" kun la „Germana sindikato di la posto", la „sindikato por komerco, banki ed asekuri", la „sindikato medii" e la „Germana sindikato por employati DAG".

La Verdana-membro Frank Bsirske konvinkis la ÖTV pri la neceso di la kun-fuzo e divenis unesma prezidanto di ver.di. Bsirske mustas kun-weldar bunta sindikato. A la membri kontesas post-employati e jurnalisti, same bus-veturisti e bankisti, flegistini e vendistini. Nun ver.di esas la maxim granda sindikato en Germania.

Quale multa altra sindikati ver-di sufragas pro perdi de membri e moyeni financala. Ye la fino di 2003 la tota kontributi di omna ver.di-membri facis la sumo de 430 milion Euro. Ye la fonduro ver.di havis cirkume 2,9 milion de membri de plu kam 1000 profesioni. Prezente ver.di havas cirkume 2,3 milion membri.

ver.di apartenas prefere a la kombatema sindikati, qua anke kritikis tre forte la red-verda guvernierio direktita da kancelero federala Schröder. L'amasala sen-laboreso efektigas por ver.di, quale anke por la maxim multa altra sindikati, granda problemi relate legitimigo en ula socio, qua majoritate ne dubitas la merkatekonomio e samtempe opinionas, ke la reduktado di la reala salarii e la plusa masiva desmuntado di la sistemi sociala pro la konkurenco-situeso en la mondo esas nek exekutebla nek de generala intereso. Multa employati dubitas la posiblessi di la sindikati kontributar kelke por emendo di sua labor- e viv-situeso.

Die Dienstleistungsgewerkschaft ver.di

Die Vereinte Dienstleistungsgewerkschaft entstand vor 5 Jahren aus der Fusion der Gewerkschaft Öffentliche Dienste, Transport und Verkehr (ÖTV) mit der Deutschen Postgewerkschaft, der Gewerkschaft Handel, Banken und Versicherungen, der IG Medien und der Deutschen Angestellten Gewerkschaft DAG.

Das Grünen-Mitglied Frank Bsirske überzeugte die ÖTV von der Fusion und wurde erster ver.di-Vorsitzender. Bsirske muss eine bunte Gewerkschaft zusammenschmieden. Zu den Mitgliedern zählen Postler und Journalisten genauso wie Busfahrer und Banker, Krankenschwestern und Verkäuferinnen. ver.di ist jetzt die größte Gewerkschaft in Deutschland.

Wie viele andere Gewerkschaften leidet ver.di unter Verlusten an Mitgliedern und Finanzmitteln. Die Gesamtbeiträge der ver.di-Mitglieder lagen Ende 2003 bei rund 430 Millionen Euro. ver.di hatte bei der Gründung rund 2,9 Millionen Mitglieder aus mehr als 1000 Berufen. Gegenwärtig sind es 2,3 Millionen Mitglieder.

ver.di gehörte bisher eher zu den kämpferischen Gewerkschaften, die auch die rot-grüne Regierung unter Bundeskanzler Schröder besonders intensiv kritisierten. Die Massenarbeitslosigkeit bringt für ver.di - wie auch für die meisten anderen Gewerkschaften - erhebliche Legitimationsprobleme in einer Gesellschaft, die in ihrer Mehrheit die Marktwirtschaft nicht anzweifelt und zugleich meint, dass das Sinken der Reallöhne und der weitere massive Abbau der Sozialsysteme aufgrund der weltwirtschaftlichen Konkurrenzsituation weder durchsetzbar sind noch im gesamtgesellschaftlichen Interesse wären. Viele Arbeitnehmer zweifeln an den Möglichkeiten der Gewerkschaften, noch zur Verbesserung ihrer Arbeits- und Lebensverhältnisse beitragen zu können.

Employati diveninta sen-labora ofte li-vas sua sindikato.

Ye la 10esma di septembro 2005 la Marburger Bund kom asociuro di mediki, qui esas employata od esanta en stata servado, decidis separeso de ver.di kom tarif-partnero, pro ke on ne plus sentis su reprezentita da ver.di.

Kritikanti reprochas ver.di, ke ol opozas su - multe plu kam altra sindikati - la demandi di experti ekonomiala ekdeklar rapide reformadi por la detrimento dil employati. Malgre konkurenco internaciona de estala Europa od Azia ol uzas demarshi, qui devus efektigor plu alta salarii e min fle- xebleso.

ver.di respondas ca kritikado, ke dum la pasinta yari la problemi ekonomiala sur la mond-merkato ne rezultis pro manko di konkurs-kapableso, ma precipue pro la febla interna konjunturo, dum ke la exportacala komerco atingas la maxi- mo. Tamen l'exportaco tro forte depen- das de la mond-merkato e sua ganaji per vendo ne povas kompensar la mankanta interna demando. Mezurita a la nacional-revenuo la parto di la salarii diminutas, dum ke per imposti, taxi e propra pre-sorgo la salarii esas charjita supleme. Do la sindikato demandas ri-sanigar l'ekonomio per plu alta salarii, nam per to fortigesos l'amasala kompro-povo.

Konseque segun demando di ver.di koncerne impost-yusteso on devus impostizar alta salarii plu multe kam basa. La kombato kontre sen-laboreso esez dukata per kurtigo di la labor- tempo.

Ni, la Ido-amiki Berlin havas nia domicilio en la Berlina ver.di-centro meze dil interna urbo, apud l'olima Berlina Muro, ne fore de la Spree e del Ostbahnhof (Est-staciono).

Arbeitslos gewordene Arbeitnehmer treten häufig aus ihrer Gewerkschaft aus.

Der Marburger Bund als Verband der an- gestellten und beamteten Ärzte fühlte sich nicht mehr von ver.di vertreten und beschloss am 10.September 2005 die Trennung des Marburger Bundes von ver.di als Tarifpart- ner.

Kritiker halten ver.di vor, sie widersetze sich mehr als andere Gewerkschaften den For- derungen von Wirtschaftsexperten, Reform- maßnahmen zu Lasten der Arbeitnehmer in Deutschland schnell voranzutreiben. Sie setze trotz der internationalen Konkurrenz aus Ost- europa oder Asien weiterhin auf Maßnahmen, die höhere Löhne und weniger Flexibilität be- wirken sollten.

ver.di hält dieser Kritik entgegen, dass die ökonomischen Probleme der letzten Jahre nicht durch mangelnde Konkurrenzfähigkeit auf den Weltmärkten, sondern vor allem durch eine schwache Binnenkonjunktur ent- standen sind, während die Exportquote Best- marken erreiche. Die Exportwirtschaft sei je- doch zu sehr vom Weltmarkt abhängig und ihre Erlöse könnten die mangelnde Binnen- nachfrage nicht ausgleichen. Gemessen am Volkseinkommen sinke der Anteil der Löhne und Gehälter am Volkseinkommen (Lohn- quote), während die Löhne durch Steuern, Abgaben und Eigenvorsorge noch zusätzlich belastet würden. Daher sollten, so eine ver.di- Forderung, im Rahmen der Steuergerech- tigkeit hohe Einkommen stärker belastet wer- den.

Die Gewerkschaft setzt also auf eine ökon- omische Gesundung durch höhere Löhne, die die Massenkaufkraft stärken sollen. Die Be- kämpfung der Arbeitslosigkeit soll durch eine Verkürzung der Arbeitszeit erreicht werden.

Wir, die Ido-Freunde Berlin, haben unseren Sitz in der Berliner ver.di-Zentrale in Stadt- mitte, unweit der ehemaligen Berliner Mauer, nicht weit von der Spree in der Nähe des Ost- bahnhofs.

Sinti e Roma en Germania

Per la nomo „cigano" ni asocias multa klishuro-imaji, cigan-muziko, Hispana flamenko, virtuoza violinisti Hungariana e romantika kampey-fairo. Altra pre-judico esas plu grava, nome ke la cigani esas vaganti e tromperi.

Hodie cirkume 80 000 til 120 000 Sinti e Roma vivas en Germania. Li esas popolo kun propra linguo, historio e kulturo. Roma esas la nomo por omna cigani, anke por le Sinti. Le Roma, qui esis habitanta en Germania ja dum la mez-epoko, nomesis Sinti. Hodie le Roma e Sinti vivas fore de lia origin-lando, l'Indiana Punjab, ula teritorio inter nord-westala India ed estala Pakistan. De ibe dum sua konquestema kampanii l'Arabi tranis la habitanti por uzar li kom soldati e sklavi. Dum la 11esma yarcento ancor-foye la Mohamedani kunduktis ye sua kampanii cirkume 500 000 cigani, quin li vendis kom sklavi en la sudala Europa.

L'unesma aparo en Germania esas mencionita dokumente dum 1407 en Hildesheim. Le Sinti esas la maxim olda Roma-grupo en Germania. 600 - 700 yari ante nun li refujis ek la sklaveso a westala Europa. Li esis tradicionale muzikisti, violinifisti e mesterieristi. Hodie cirkume 70 000 Sinti vivas permanente en Germania.

On mustas ankore adiconar 50 000 Roma, qui esas Germana nacionani e di qui ancestri 100 yari ante nun venis a Germania precipue tra Hungaria. Ulte to multa senstata Roma vivas tempale en Germania, inter li fuganti de la Kosovo.

Cirkume de la 16esma yarcento en tota Europa cigan-enemikala legi emisesis. Dekreti por Saxonia, Turingia e Meißen de la yaro 1589 exemple preskriptis, ke on darfis konfiskar lia tota havajo e forpulsar li kun spozino e filii ek la lando. Til la

18esma yarcento li esis deklarita kom proskriptita.

Dum la Triesma Imperio la mizantropala traktado di le Sinti e Roma atingis sua kulmino. En la yaro 1936 la polico recevis rekomendo da l' imperiala ministerio por intern aferi facar vizante kontroli kontre cigani en la tota lando. Ja 1936 l'unesma arestita cigani arivis en Dachau. Fine duima miliono de Sinti e Roma mortis pro la rasala legi dum la NS-tempo. Multi gasigesis en Auschwitz sam-maniere kam la Judi.

Anke en la recenta pasinteso le Roma detrimentesis e mem persekutesis en multa landi, maxime en la Kosovo.

La linguo di le Roma - la Romani - longtempe esis enigmato por la linguisti. Erste ye la fino di la 18esma yarcento la Germana etnologisto Rüdiger sucesis des-kovrar ula paraleli a lingui en nordala India e do prubar, ke le Roma venis originale de India. Do Romani esas Indoeuropana linguo. Vortaro e gramatiko esas simila kam lingui en nordala India, mem kam la Hindi, l'ibea linguo nacionala. Komprenible la Romani esas fendita en multa dialekti kun multa vorti ek la linguo di la gastolando. Romani esas la matro-linguo por cirkume 4 milioni de Roma. Omna Roma parolas anke la linguo oficala di la lando, en qua li vivas. La Romani ne havas literaturo, nam ol esas nur parolata.

La Roma-socio esas strikte strukturizata e havas plura specalaji. Unesme on distingis klare inter familio-membri, parentaro, le altra Roma e le "Gadshe" (ne-Roma). La rolo di la viro e di la muliero esas definita tre klare. Nur tale la grupo esas vivo-kapabla. Kontakti inter la sexui esas posibla nur interne di la familio. Le Roma ne intelektas pre-

spozala relati. Anke catempe esas kustumata, ke celiba yunini montras su publike nur akompanata da membro di la familio.

Ante omno en la konservativa Romamondo di la Vlach-grupi la ne-pureso pleas granda rolo. Segun ol la muliero esas ne-pura ad-infre de la tayo. To signifikas, ke exemple el ne darfes marchar super manjaji ed utensilaro. Anke la parturo esas ulone-pura, e fresha matri pos la parturo darfes nek koquar nek prizentar la manuo.

Fine me volas acentizar, ke chanjis nulo relate l'opreso e detrimento di le Roma, videz Bosnia, Kosovo, Slovakia edc. La temo di la persekuto esas ne balde parfinita.

Ek diversa fonti literaturala (gs)

Inundi, uragani, acidesko

Expertis avertas pri konsequanti di la klimato-chanjo.

Pro la klimato-chanjo future minacos dramatala inundi, destruktiva uragani ed acidesko dil oceani. Pri to avertas expertizo da la Guvernerio Federala, qua prizentesis ye pasinta merkurdio en Berlin.

L'acenso di la mar-nivelo povus inundar ye longa intervalo litorala regioni di nordala Europa e dronesar arkipelagi quale la Maledivi, dicens Hans-Joachim Schellnhuber, la chefo dil instituto por klimat-explorado en Potsdam. Uragani divenus plu multe destruktiva. La progresanta acidesko di la mari per karbo-bi-oxo minacus segun expertis la fisharo. L'emisado di la teplico-gazo mustus limitizesor plu intense.

La Konsilantaro Ciencala di la Guvernerio Federala (WBGU) en ula speciala expertizo deskriptas alarm-ceno: „Existas indici pri komencanta disfalo di la kontinentala glacio-amasi en Grenlando ed en Antarktika, qua povus efektigor acenso di la mar-nivelo de plura metri dum futura yarcenti." La Potsdama klimat-exploristo Stefan Rahmstorf dicens,

la mar-nivelo povus acensor cirkume un metro til la yaro 2100. Do segun ca studio l'urbi quale Venezia, Sankt Peterburg e mem parti di New York pozesus en danjero da fluxo. Akute minacata esus la maxim multa rivi de koralii en la tropikala regioni: Posible li desaparabos pos 30 til 50 yari.

La ciencisti pavoras grandega ondo di fuganti, se l'acenso di la mar-nivelo genitos destruktiva uragani ed inundos rivi e mikra insulo-stati. Cirkume omna kinsma homo vivas min fore de maro kam 30 km.

L'expertis demandas rapida preventado kontre to: L'emiso di teplico-gazi devus esor cirkume duimigita ti la yaro 2050 kompare a 1990, e l'acenso dil aer-temperaturo limitigesor a min kam du gradi Celsius kompare a la 19esma yarcento. La lora temperaturo trovesis cirkume 0,8 grado sub la hodia.

Trad. ek ND de 1esma di junio 2006 (es)

Nomi por e-mail

En Germania on dicas l'Angla vorto „e-mail“ vinkis kom internacione kustumala nociono. La sequanta exempli montras, ke lo ne esas pruvanta.

En serii di lingui on uzas landan expresuri por la elektronale dissidenta posto.

Ka on povas plulongigar la listo se on serchas en lingui, qui ne uzas la Latin alfabeto?

Afrikaansa	E-pos
Finlanda	Sähköposti
Hispana	Correo electrónico
Indonesa	Surat elektronik
Irlanda	Riomplost
Islanda	Tölvupóstur
Kataluna	Correu electrònic
Latva	Elektroniskais pasts
Lituana	Elektroninis pastas
Norvega	E-post
Portugala	Correio electrónico
Sueda	E-post

(es)

La stranja Hedjaz Fervoyo

En 1864 dum periodo di granda extenso di la fervoyo existis projekto konstruktar lineo de Konstantinoplo (Istanbul) a Medina. Fine en 1900 on komprenis, ke la nombroza Mohamedana pilgrimanti efektigis problemo di transportado. Til lore li mustis uzar kameli, ma la voyo esis tre ardua e la vojajo esis danjeroza e duris du monati. En la yaro 1908, pos 40 yari di tardesko, segmento dil originala projekto, fervoyo-lineo kun streta rot-eskarto longa de 1300 kilometri apertesis inter Damaskus e Medina. Sude ol restis apud la Reda Maro ye la westala bordo di Hedjaz, Turka provinco ma nun en Saudi-Arabia.

La konstruktado, kun Germana konsilado, esis tre kustoza, nome cirkum dekamilion dolari. Kinamil Turka soldati asumis la tasko di manteno e gardado. La regnanti di Turkia, Egiptia e Persia kontributis pekunio ed anke diversa komercala ed altra donacaji.

La fervoyo balde divenis tre populara, nam en 1912 30 000 pilgrimanti vojajis ed en 1914 la nombro atingis 300 000. Tamen la Beduina tribui esis iracoza, pro ke lia existo-bazo di transportado di pilgrimanti per kameli desaparabis. Tempope li atakis la fervoyo e konseque la Turka soldati mustis mantenan rigoroza gardado nokte e jorne.

Pro la politikala eventoj pos 1914 la Anglo T. E. Lawrence per kombato-trupi destruktis parto di la lineo por impedar la transporto di Turka municiono. Pose la fervoyo, speciale tra la Hedjaz, nultempe rivivis, e nun ni vidas anciana rustanta lokomotivi, reli e traversotabi. La habitanti kredas, ke la retretinta Turki celis oro sub la reli e tempope serchas per buldozeri.

Hodie, vice fervoyo, nun existas bona chousei ed aviacili, qui povas transportar la pilgrimanti e bezonas nur poka hori. Ankore, mem tam recente kam dum 1967, on esforcis plurafoye rinovigar la fervoyo, ma la procedo esis desfacila e chera.

Omnia laboro cesis pro la "Sis-diala Milito", ma mikra parto di la fervoyo trans-duris. Inter Damaskus en Siria ed Amman en Jordania la reli e poka vaporlokomotivi trans-vivis. La vojajo di 240 kilometri eventas nur unfoye dum semano e duras cirkum 12 hori. Tamen la diversa anciana lokomotivi e la kaduka stacioni havas granda turistala valoro. Altra projekton on sugestas en Saudi-Arabia. Yen la konstruktado di moderna elektrala fervoyo, qua ofte uzos la voyo e talusi di ta anciana e tre interesiva Hedjaz-Fervoyo.

R. A. Stevenson, Nova-Zelando

Joki

Me astonesas sempre experiencar, ke Germania havas prezidanto federala. Ma evidente il havas poka tempo. On vidas sempre nur ca Köhler.

Segun Eulenspiegel 7/06 (hw)

Katolika kleriko en longa robo iras tra stradi di la urbo e brandisas incenso-kaldrono.

Puerulo vokas: „Onklino, tua manuo-posho brulas!“

Solve dil enigmo (pag.12)

1. trubaduro,
2. Estonia,
3. Dresden,
4. eleganteso,
5. spionanto,
6. Coubertin,
7. integraligar.

Solve-vorto: tedesci

Pri la strado Unter den Linden (sub la tilii)

Ol esas la maxim famoza strado di Berlin. Dum la 16esma yarcento olua preiranto esis kavalk- e chas-voyo de la kastelo trans ula lignala levo-ponto a la Tiergarten (animal-gardeno). En 1647 l'elektanta princo Friedrich Wilhelm, der Große Kurfürst (la granda elektanta princo), ri-novigis e solidigis ca voyo; ultre to il arborizigis ol per sis serii de tilii e nucieri. Iti reduktesis a quar serii, e kastanieri e platan plantacesis. Pro la konstruktado di grandega fortreso cirkum la rezideyo parto dil arbori sege tranchesis. A to memorigas la strado Am Festungsgraben (proxim la fosato di fortreso).

L'unesma reprezentiva edificio esas l'impozanta baroka Zeughaus (arsenalo), konstruktita dum 1695 til 1730, qua utilesis kom armeo e trezoreyo e glorio-halo por militala trofei. La fino esis simple masonita basa urbo-pordego vers la Tiergarten. Ica unesma Brandenburger Tor (Brandenburga pordego) nokte esis klozata per lignala greto.

Erste pos l'impero da rejo Friedrich II. on konstruktis pompoza e reprezentala strado. L'arkitekto Knobelsdorff projektis urbo-centro kulturala: la monumentala "Forum Fridericianum" realizita nur parte, unesma-rangala vidindajo Europana. 44 domi demolisesis e per statala spensi parte remplasesis da seriodomi kun luxozas fasadi. Ma ye sika e ventoza dii veturi e kavalkanti stagnis en genuo-profunda sablo o fango ed envelopis la strado en bruna velo. Unika en Berlin esis la meza bendo kovrita per gravio e equipita per benki. La klasikismala Brandenburger Tor, konstruktita inter 1789 e 91 da Langhans, devis nomesar Tor des Friedens (pordego di la paco) e la Quadriga da Schadow Triumph des Friedens (triumfo di la paco). La projekti di Schinkel formizar l'estala strad-parto kom strado di monumento memore la heroala militi di liberigo esas nur parte realizita. Rauch produktis sis statui de bataliestri vinkoza.

En la nuna Humboldt-Universität en 1848 kunsidis l'asemburo nacionala Prusiana. Kande en 1826 Unter den Linden kom unesma strado en Berlin lumizesabis per gaso, naskis agenturi, banki, ambasadi, kontordomi, komerc-domi, grand-hoteli, luxobuti-

ki, restorerii edc. Tereno-spekulado e la bezono por ostentar subversis l'olima unesala urb-aspekto.

La Socialisti Nacionala faligis multa olda arbori favore marcho-axo. Dum la Duesma Mond-milito la „Linden" divenis destruktita, pose ol ri-edifikesis en variita formo. Multa famoza nomi esas ligita kun ol.

En 1820 esis komprebla precozajo literaturala: la „Lindenrolle" (la „tilii-rulilo"); esis buxo inkluznita lakita kapsulo kun ekprenebla bendo, sur qua esis videbla la panoramo longa de 7,84 metri, anke aplikbla por la „camera obscura". Una exempleron La Deutsche Staatsbibliothek (Germana statala biblioteko) konservas.

La strado existis ek 7 paralela voyi: la meza por pediranti havis barili de fer-stangi e pilastri ek greso. La taverno di Rudolf Dressel juis famo internaciona.

Dum 1849 la domi esis plularjigita adsupre ed ad-dope, tale ke la ter-etajo ne plu multe konkordis kun l'altri - e nova konstruktosis. Samtempe lojeskis la komerco. Venis vizitanti de la tota mondo. Divenis specala formo di la Berlinana konfiterio, ube on povis lektar la maxim importanta landala ed exterlandana jumali e revui. La maxim konocata de tre multa kafeerii e konfiterii esis Café Kranzler - kun balkono e teraso - apud l'angulo Friedrichstraße, foko di la vivo Berlinana. En la Café Spargnapani renkontris oficisti, reprezentanti di l'olda Prusianeso, profesori e studenti lektis la omnia-dia jurnalero ed abonita exterlanda jumali. La ‚spiritoza' Berlin kunvenis en la salono di Bettina von Arnim. La segunmoda linguo dil inteligentaro esis la Franca. Albergi portis Franc-lingua plaki. Hike lojis o frequentis Goethe, Schiller, Schelling, Meyerbeer, Varnhagen van Ense, Max Liebermann, Fontane, Theodor Storm ed altri. L'oficala kronometro por Berlin pendis en la meza fenestro di la Preußische Akademie der Wissenschaften (Prusiana akademio di la scienci). Malgre kelka extere ne-variita edifici omnia-yare ca strado varias sua vizajo kelkete.

(hm)

Enigmato

1.												
2.												
3.												
4.												
5.												
6.												
7.												

1. mezepokala kantisto
2. Baltika lando
3. chefurbo di Saxonia
4. segunmoda beleso
5. sekreta agento
6. iniciatoro di moderna Ludi Olimpala
7. inkluzar (ulu)

Iniciali lektindesis desupre adsube respondis questiono:

Quale nomestas la Germani en la linguo dil mondchampiono di pedbalono?

(rg)

Me renkontris l'unesma Idisto di Estonia

Dum mea cayara voyajo a Tallinn me renkontris sioro Anvarzon Zhurajev, qua prizentis su kom l'unesma Idisto di Estonia. Il aceptis me en sua laboreyo la maxim granda bank-edificio en Tallinn. Il esas yu-

na viro ed apartenas a la Rusa-parolanta popul-grupo. Regretinde mea Rusa esas tre mala ed il ne savas la Germana. Malgre to ni konversis agreable e senpene dum duima horo pri diversa problemi - en Angla. Me donis a lu plura propagili, ed il promisis a me, ke omna havos balde sua posedero. (gs)

Kunlaboranti di ca numero: G. Anton, R. Gensch (rg), H. Mittag (hm), F. Möller (fm), A. Neussner, G. Schlemminger (gs), E. Scholz (es), H.-G. Winkler (hw)

Redakterio: Ido-amiki Berlin
 Adresi: Köpenicker Straße 30, 10179 Berlin
 ido-saluto@ido-linguo.de
 Banko: Postbank Berlin
 Konto 184566106, BLZ 10010010

Membri dil Germana Ido-Societo
 recevas 1^e Ido-Saluto gratuite.

Por ne-membri la yarala abono
 kustas € 5,00.